

Nicolae PRELIPCEANU

Caragiu din sonete

Nu știu ce ar însemna Shakespeare pentru cineva care nu i-ar citi decât sonetele. Mi-e greu să-mi imaginez. Pentru mine, Toma Caragiu e cel „din sonete”. Nu i-am văzut marile spectacole din teatru, m-am bucurat doar de aparițiile sale la televiziune, mai ales în timpul unor memorabile clipe de Revelion, când întrerupeam totul că să nu-l pierd. Diavolul său îl voi uita numai o dată cu tot restul vieții mele. Ba, să nu mint, l-am văzut și-n acel film, istoricește vorbind mincinos, despre Constantin Tănase. Păcat că memoria peliculei ni-l păstrează așa, natural, genial cum era, doar că-n niște situații cu totul false, dictate ideologic. Aceasta e, de fapt, drama, ba poate chiar tragedia actorilor români care au avut nenorocul să trăiască și să joace în „era” comunistă.

Toate acele nuanțe fabuloase, acea învăluire prin care acționează carisma caragiescă (vedeți ce aproape e de „caragialescă”!) au fost puse, în filme, în slujba unor idei și viziuni strâmbe, pe care mulți, din păcate, nu le mai suportăm. (Dacă privim cu atenție cele două nume care s-au întâlnit în paranteza de mai sus, Caragiu și Caragiale, vedem că ele au în comun mai mult decât niște sunete/litere. Ne-au dat Balcanii două genii congeniale, căci Caragiu e și el, nu o dată, chiar în reprezentări ale unor texte minore, parcă desprins din lumea lui Caragiale.) A, da, l-am văzut, dar, vai, tot în două dimensiuni, la televizor, și-n Tipătescu. Două dimensiuni? Cu celelalte – câte, oare? – pe care acest magic personaj le exhiba încet, persuasiv, cu viclenie dulce (ca să-l parafralez pe-un prieten al lui Caragiale, genial și el, „săracu”, Mihai Eminescu) – să tot recompui, în memorie, o lume. *Lumea Caragiu*, nu *lumea lui Caragiu*. Unde mai pui că părinții săi, acolo la Silistra dacă nu mă-nșel, au avut inspirația să-l boteze Toma. Și Toma a ieșit, Toma cel care lasă asupra certitudinilor nu „vălul duișiei”, cum ar fi spus Nichita Stănescu și Ion Drăgănoiu, ci vălul îndoielii, un fel de deschidere spre altceva. Era și singura soluție într-o lume în care toate trebuiau să fie sigure, obligatorii, dacă nu erau interzise, definitive. Trebuiau să poarte un singur nume. Știți dvs. care. La el nimic nu era definitiv. Când spunea Toma Caragiu „Zoe, Zoe...” (îl aud încă, vocea lui eternă nu s-a stins), el arunca vălul rezonabilității, adică, în acel caz, al îndoielii asupra disperării femeii, asupra tragediei care ei i se părea iminentă. Vocea lui este, „în sonete” ca și-n filme sau spectacole, vocea rațiunii, atât de rară într-o lume care, deliberat, era împinsă în direcția opusă. Nu vreau să arunc asupra lui o lumină ideologizată, fie și inversă decât cea oficială atunci, dar întreaga sa existență mărturisește rezistența prin imens talent, prin geniu, prin știința de a fi altcineva. Altcineva decât „omul nou”, în curs de apariție pe-atunci. Altcineva decât „eroul comunist exemplar” al epocii. O alternativă era, atunci, tot ce putea fi mai „eretic” față de „bazele” lumii în care trăia. A fost o speranță că nu e totul pierdut. Că omul poate fi și altfel decât un robot dirijat ideologic, că poate fi complex, învăluitoare, chiar o hahaleră aparentă, caldă și luminoasă, caracter în adânc. A fost o speranță. Și încă mai e. Nu-i totul pierdut dacă-l avem pe Toma Caragiu. Nu, n-am greșit timpul verbului.